

HRVATSKA U VRIJEME VISOKE INFLACIJE I NISIKIH OČEKIVANJA

Direktor Ureda Svjetske banke za Hrvatsku je posebno sardoničan kad kaže: "da se Hrvatska poput Njemačke više oslanja na prerađivačku industriju, a manje na turizam, stope rasta bi se povećale, ali ne koliko biste očekivali." Drugim riječima, ostanite tu gdje jeste, među liftbojima, nosačima kofera, u čimer fraj turizmu i apartmanskoj ponudi. Za bolje i niste! I ne sanjajte o njemačkom standardu! (Na fotografiji Andrej Plenković)

Foto: HINA/ Lana SLIVAR DOMINIĆ

Nekidan je u Zagreb i Hrvatsku svratila demokratkinja Nancy Pelosi, predsjednica Zastupničkog doma američkog Kongresa, koja je, vjerojatno, na odlasku s te funkcije, jer joj predstojeći američki *midtermi* ne daju puno šanse da mandat na tom mjestu ponovi. Po svemu sudeći, zamijenit će je vođa republikanaca i političar iz Kalifornije Kevin McCarthy. Ali, nas će ovdje puno manje zanimati jedna politička karijera na zalasku, a puno više pravi razlog njezinog dolaska u Hrvatsku. Naime, ona je skupa s ukrajinskim i hrvatskim predsjednikom parlamenta, kao i s brojnim drugim političarima iz Europe i svijeta nazočila sjednici tzv. Krimske platforme. Riječ je o međunarodnoj parlamentarnoj inicijativi nastaloj prošle godine s ciljem da se Krim i druge ukrajinske pokrajine na ovaj ili onaj način deokupiraju. Naš je premijer, čini se i ovaj puta bezuspješno, reintegraciju istočne Slavonije – obavljenu prije dvadeset i pet godina – nudađo oko kao onaj politički kalup u koji bi se mogle ugrutati i sudbine Ukrajinskih Krajina. Premijerov prijedlog izgledao je blesavo i onda kad ga je prvi puta predstavio, a danas izgleda upravo karikaturno, pogotovo ako se u obzir uzme to da su Srbi iz istočne Slavonije, koji su "deokupirani" prema modelu istočno-slavonske reintegracije i Erdutskog sporazuma, s rezultatima novog popisa stanovništva izgubili i onu jednu šaku prava koja su imali u proteklom periodu, a čijoj se punoj implementaciji kroz ovih četvrt stoljeća aktivno protivio upravo Plenkovićev HDZ.

U svakom slučaju, Hrvatska je i ovaj puta pokazala maksimalnu snishodljivost prema direktivama iz Europske unije i općenito iz europskog političkog centra. Hrvatska se, kao što se zna, i inače jako angažirala oko rata u Ukrajini, što je posebno diglo živac predsjedniku Zoranu Milanoviću, koji bi da oko tog sukoba Hrvatska bude bitno diskretnija i da kao mala i zapravo ne pretjerano bitna zemlja u međunarodnim odnosima na sve to gleda povučeniije i, po mogućnosti, iz zadnjih redova. Osim Krimske inicijative, kojoj je, kako rekospo, Hrvatska bila ponosni domaćin, premijer je najavio i da ćemo primiti određeni broj ukrajinskih vojnika na obuku, također smo među prvima osudili ruski napad, praktički odmah dan nakon invazije, promptno smo uveli napadaču sankcije (iako, neiskreno, jer se s Rusijom trguje i dalje), zatim smo pružili svu moguću skrb ukrajinskim izbjeglicama koji, samo jedan primjer, u početnim mjesecima svog izbjeglicama boravka u Hrvatskoj primaju mjesečnu novčanu naknadu koja nerijetko iznosi više od prosječne penzije u nas, itd, itd.

Političko lakajstvo kao razvojni resurs

Postavlja se pitanja, čemu ovakva kooperativnost Hrvatske, pa čak, prema nekim komentatorima, i pretjerano izlaganje zemlje opasnoj situaciji koju ne možemo sami kontrolirati. Teško je povjjerovati da Plenkovića i njegovu vladu na takve poteze tjera samo i isključivo altruizam i ljubav za pravdu. Neki su analitičari, posebno oni iz ekonomske struke, već zaključili da ovakva masivna kolaboracija domaće vlade i briselskih i anglo-američkih političkih struktura zapravo predstavlja jedan vid razvojnog resursa (a što nam drugo u uvjetima temeljite deindustrijalizacije i preostaje, nego da nekako pokušamo kapitalizirati našu potpunu slizanost s evropskim političkim ciljevima), na kojeg Hrvatska jednostavno mora računati i koji trenutno obilato eksploatira. Hrvatska je, kao što se zna, u razvojnom smislu, uglavnom monokultura osuđena na iskorištavanje prirodne rente (sunce, more, pijesak) i na gotovo potpuno okretanje prema turizmu i granama koje se deriviraju iz te industrije. Veliki paketi fondovskih sredstava koji pristižu u Hrvatsku, posebno u posljednje vrijeme, imaju dvostruki karakter. S jedne strane u uvjetima pandemije, potresa, rata i recesije takvi briselski "helikopterski" novci, svakako, pomažu. S druge strane, dugoročno gledano takvi financijski aranžmani cementiraju i dosad teško promjenjivu poziciju Hrvatske kao visokoovisničke i niskorazvijene zemlje. O klimavim razvojnim temeljima zemlje, Neven Vidaković, predavač na Zagrebačkoj školi ekonomije i menadžmenta, kaže sljedeće: "Visoko oslanjanje na turizam i sredstva EU-a za Hrvatsku predstavljaju slabost. Oni mogu biti samo dodatak, a ne ključan faktor u kreiranju ekonomske obrane protiv potresa na tržištu...".

Ovakva politika Hrvatske ipak nije neki izuzetak na svjetskoj političkoj sceni. Takav tip poslušništva iz računice ima čak i svoje ime – *running dog politics* – politika pudlice. Hrvatska je sitna zemlja i puna je različitih geopolitičkih strahova, pa je takav tip servilne politike možda čak i shvatljiv. Doduše, ima i prestrašenijih od nje. Recimo, jedna još sitnija i još uplašena Litva prošle je godine opozvala svog ambasadora u, ni manje–ni više, nego strašno velikoj Kini, jer da se ona strogo protivi kineskoj antitajvanskoj, a zapravo antiameričkoj politici. Kad je riječ o Litvi, da kažemo i to da se tu radi o ekstremnom primjeru izdresiranog američkog podanika koji redovito i glasno laje na sve strateške suparnike SAD-a, prije svega na Rusiju, dobivajući u zamjenu za takvu bespogovornu lojalnost obilnu gazdinu zaštitu. Tako je, primjerice, bivši američki predsjednik George W. Bush u svom govoru 2002. godine u Vilniusu rekao: "Svako tko bi odabrao Litvu za svog neprijatelja, automatski postaje neprijateljem Sjedinjenih Američkih Država." Te su njegove riječi ugravirane na ploči na zgradi gradske vijećnice u Vilniusu, i primjer su rijetko viđenog političkog lakajstva, čak i u okvirima općepoznate političke puzavosti istočnoevropskih zemalja.

Konzulska vremena

Dobro, ima takvih satelitskih država još. Recimo u nama susjednoj Bosni i Hercegovini nedavno su u sarajevski gradski park postavili bistu Paddyju Ashdownu, bivšem Visokom predstavniku u Bosni i Hercegovini. Postavljati bistu administrativnom predstavniku međunarodne zajednice koja prema toj istoj BiH nerijetko vodi krajnje ciničnu politiku, čini se u najmanju ruku neukusno, a svakako je krajnje vazalski. Iako, nije taj engleski lord i barun bio ni toliko loš, a svakako nije bio najgori od brojnih novovjekih *konzula* u današnjoj Bosni. Recimo, raskrinkao je slavnom salvetom Tuđmana kao *wanna be* zavojevača i otkrio njegove ekspanzionističke namjere prema Bosni i Hercegovini, a i dok je bio na dužnosti Visokog predstavnika uporno se protivio hrvatskoj agresivnoj politici prema Bosni.

Međutim, povijest pokazuje da takvo udvorničko ponašanje rijetko kad urodi uspješnom društvenom reprodukcijom zemlje. Baš je spomenuta Bosna i Hercegovina dobar primjer toga da ideološko suglasje s političkim centrom ne mora nužno dovesti do razvojnog probitka. Naime, Bosna i Hercegovina slovila je unutar nove socijalističke Jugoslavije kao ona federalna jedinica koja je vladajućim političkim idejama bila predana bez ostatka. Svakako je na ideološkoj liniji Bosna bila puno više nego bilo koja druga republika ili pokrajina. U drugu je Jugoslaviju, Bosna skupa s Kosovom i Makedonijom, te 1945. godine ušla kao najnerazvijeniji dio nove federacije. Unatoč svoj toj ideološkoj ispravnosti i unatoč tome što je Jugoslavija kao zajednica ravnopravnih naroda, bila daleko egalitarnija i pravednija od današnjeg europskog kondominija, Bosna iz te iste federacije pedesetak godina kasnije, opet skupa s Kosovom i Makedonijom, u razvojnom smislu izlazi kao posljednja, jednako onako kako je u nju na razvojnom repu i ušla. I Hrvatska je dobar primjer da biti politički sifikofant ne znači nužno da ćeš društveno i privredno avansirati. Ona je prije desetak godina ušla u Europsku uniju s velikim nadama i željama, da bi odmah po svom ulasku u rečenu asocijaciju bila zgurana u suteran evropske zgrade, i tu, bez obzira na visok stupanj političkog beskičmenjaštva koji uporno pokazuje, skupa s Bugarskom i Rumunjskom obitava do dana današnjeg.

Ako društvo stagnira, a privreda ne napreduje – a u hrvatskom slučaju to je evidentno – tko onda uopće profitira od gore opisanog političkog podstanarstva? Svakako da u ovakvim i sličnim slučajevima jedino tko izvlači korist jest sama država, koja je u našem slučaju samo maska za HDZ, za jednu te istu vladajuću stranku koja već desetljećima crpi svojevrsnu političku rentu iz hrvatskog klečanja pred europskim središtem. Sva ta ogromna financijska pomoć koja u ovo postpandemijsko vrijeme i vrijeme visoke inflacije pristiže iz europskih fondova zapravo puno manje služi općedruštvenim ciljevima, a puno više vladajućoj stranci koja se priprema za naredne izbore, bili oni redovni ili izvanredni. U tom usko-stranačkom smislu možemo shvatiti i većinu aktualnih vladinih mjera, kao što su zaštitne cijene na energente i naftne derivate, kao što su jednokratne novčane pomoći penzionerima i uvođenje obiteljskih mirovina, kao što je plan izgradnje stotinjak vrtića u narednom razdoblju i dr. Istina, ovo potonje, ako najave resomog ministar Radovana Fuchsa tu ne služe samo u puke predizborne svrhe, može imati i socijalni učinak.

Sudbina liftboja

Hrvatska je, dakle, već čitavo jedno desetljeće redoviti klijent europskog fonda za nerazvijene, koji se u novoj inačici zove kohezijski fond. Uza sve to povlači obilna dodatna, najčešće nepovratna sredstva i iz drugih razvojnih fondova, a sve to zbog svoje prije spomenute maksimalne političke lojalnosti. Međutim, čini se da sve to neće biti dovoljno da se ostvari onaj žučeni ekonomski napredak i povećanje životnog standarda. Ma koliko god se odnosi u Europskoj uniji u formalnom smislu definirali kao dobrovoljni, ravnopravni i konsenzualni, oni se u stvarnosti ipak temelje na direktivnosti, patroniziranju i discipliniranju. Uostalom, da nije tako, bi li se EU grozila "neposlušnim" članicama poput Mađarske ili Poljske. Istina, drugo je pitanje da li se te prijetnje kasnije doista i obistine ili ne. Također, da se odnosi između EU-a i njegovih članica ne temelje samo na "nevinom" odnosu "pružatelja usluga" i "primatelja usluga", kako to eufemistički naziva eurokracija, nego da je tu prisutna ta tzv. meka moć, dobar primjer upravo je naša država.

Naime, međunarodna politika i financije definiraju Hrvatsku kao perifernu ili poluperfernu zemlju i ta pozicija sa sobom nosi nemala ograničenja. Čak i kad bi Plenković i njegovi hadezoovci bili političari od formata i kad bi im na srcu bila samo dobrobit svih građana – što je nešto što se kad nikad neće dogoditi – manevarski bi im prostor za dostizanje tih i takvih ciljeva bio nužno sužen. O toj političkoj zadanosti i svedenosti zorno govori i recentni intervju s Jehanom Arulpragasamom, novoimenovanim direktorom Ureda Svjetske banke u Hrvatskoj i Sloveniji. On u tom intervjuu, čak i bez nekog posebnog okolišanja, Hrvatskoj u skoroj budućnosti predviđa nastavak tzv. strukturnih reformi, nagovještava dodatni pritisak na rad i radnike te savjetuje Hrvatskoj daljnji ostanak u niskoakumulativnoj privrednoj grani kakva je turistička. Tako u tom intervjuu možemo pročitati da su recepti za napredak uvijek jedni te isti – pod egidom povećanja produktivnosti traži se dodatni pritisak na rad, pod egidom smanjenja navodno krajnje korumpirane administracije, zahtijeva se smanjenje javnog sektora, a traži se i obrazovna reforma koja pretpostavlja novo opterećenje za ionako potplaćene učitelje, nastavnike i nastavno osoblje.

U intervju s novim direktorom Ureda Svjetske banke možemo vidjeti da on o izgledima za Hrvatsku **kaže** sljedeće: "...potrebno je produženje radnog vijeka da ljudi ne napuštaju rano svoje poslove te povećanje participacije na tržištu rada... potrebno je ukloniti umjetne zapreke na tržištu rada...". Što se mirovinske reforme tiče novi direktor ne bi ništa mijenjao, i dalje bi ostavio dva špekulantska privatna mirovinska stupa, "...smatramo da je štednja za mirovine u drugom i trećem stupu ključna te da sustav ne bi trebalo ukidati." Također, drži da su privatni mirovinski fondovi bolji gazde od državnog: "Vraćanje štednje u prvi stup, odnosno u proračun, značilo bi da je država danas može potrošiti i buduće generacije opteretiti obvezom isplata mirovina." Ovo možda u nas i može biti slučaj, ako imamo na umu da državom ravna jedna krajnje pokvarena i krajnje pljačkaška raspoložena politička garmitura. Prema direktoru Svjetske banke, ne piše se dobro ni našim obrazovnim radnicima. Naime, predviđa im se reforma obrazovanja u kojoj će glavni forte biti "prelazak na cjelodnevnu nastavu". Javno je da ovdje nisu na prvom mjestu interesi djece, ali još manje nastavnika. Cilj je zato da ih se rasterete roditelji, ali ne iz njih socijalnih razloga, nego samo zato da ih se liši neproduktivnih poslova oko roditeljstva i da im ostane više vremena za intenzivnije privredivanje. Dakle, sprema nam se na samo rad do smrti, nego i "cjelodnevni rad".

Lumpenrazvoj lumpendržave

Ali, ono što direktora ovdašnjeg Ureda Svjetske banke razotkriva kao običnog trgovačkog putnika koji nam uvaljuje jeftine fore iz domene međunarodne trgovine i financija, jest njegova ocjena o mjestu turizma u strukturi ovdašnje privrede. S tim u vezi zaključuje da "prepreka bržem rastu Hrvatske nije ovisnost o turizmu". To će reći da je ostanak Hrvatske u djelatnosti s malom dodanom vrijednošću i dalje karta na koju igraju vanjski financijski centri. Sugovornik je posebno sardoničan kad kaže: "...da se Hrvatska poput Njemačke više oslanja na prerađivačku industriju, a manje na turizam, stope rasta bi se povećale, ali ne koliko biste očekivali." Drugim riječima, ostanite tu gdje jeste, među liftbojima, nosačima kofera, u *cimer fraj* turizmu i apartmanskoj ponudi. Za bolje i niste! I ne sanjajte o njemačkom standardu!

Eto, to je manje–više ta siva društveno–politička slika Hrvatske u mjesec–dva do ulaska u eurozonu, u vrijeme kraja jeftinih energenata i kraja niske inflacije i u vrijeme općeg pesimizma i smanjenih očekivanja, između ostaloga i zbog rata koji se nad sve nas nadvio kao ultimativna opasnost. Ma koliko Plenković od Hrvatske pravio najboljeg prijatelja Bruxellesa, ma koliko se dodvoravao političkom centru, sva mu ta politička ekvilibristika neće pomoći da se odmakne od onoga što je Hrvatskoj namijenjeno u svjetskoj podjeli rada. A to je najbolje opisao Andre Gunder Frank, istina na primjeru Južne Amerike, ali, bogami, vrijedi i za južnu Europu: "Evropska" lumpenburžoazija stvorila je "nacionalne" lumpendržave koje nikada nisu stekle istinsku samostalnost već su jednostavno bile, i ostale, snažan instrument lumpenburžoaske politike lumpenrazvoja".

Novinarski projekt "Hrvatski ulazak u eurozonu" realizira se u okviru neporene novinar radovila Agencije za elektroničke medije za 2022.

Veronika Redković dobitnica nagrade "Marija Jurić Zagorka" za interese novinara u 2014. godini, koju dodjeljuje Hrvatsko novinarsko društvo, za seriju tekstova objavljenih na Forum.tmu.

Oleg Maštruko dobitnik nagrade "SAP Božo Težak" za najbolji tekst s područja informatike i komunikacija u 2014. godini. Tekst "Od Milanovićevih sastanaka po SAD-u koristi bi možda mogle imati isključivo tvrtke koje posluju s državom" objavljen je na Forum.tmu.

Agencija za elektroničke medije
Agency for Electronic Media

